

LAUSUNTO

4.5.2015

Maa- ja metsätalousministeriö
kirjaamo@mmm.fi

Asia Lausuntopyyntö ”Luonnos valtioneuvoston asetukseksi vesistön ja vesiympäristön käyttöä ja tilaa parantavien hankkeiden avustamisesta” (Dnro 480/12/2015)

Lausunto Suomen Vesiensuojeluyhdistysten Liitto ry. (jäljempänä SVYL) toteaa, että asetusluonnos edistää merkittävästi vesien ja vesistöjen hoidon sekä SVYL:n periaatteita käsitellä kohteita kokonaisuuksina sekä vesien käyttäjien yhteistyön merkitystä. Tässä tapauksessa keskeistä on eri hallinnonalojen mukaisten hoito- ja kunnostustoimenpiteiden sisällyttäminen samaan asetukseen yhtenäisin perustein. Siten asetuksen peruslinjaus mahdollistaa hoito- ja kunnostustoimenpiteiden toteuttamisen kohteiden tarpeiden mukaisesti. On kuitenkin huolehdittava, että asetuksen sisältö ja sen perusteella toteutettavat ohjaavat toimenpiteet ovat yhteneväiset lähtökohtana olevan kokoavan ohjaustyökalun tavoitteen kanssa.

Seuraavassa on esitetty kohdittain SVYL:n huomiot ja arviot asetuksen sisällöstä sekä sen jälkeen yleisiä asetukseen liittyviä huomioita ja lopuksi johtopäätökset.

Asetuksen soveltamisala 1§ on SVYL:n arvion mukaan erittäin tarpeellista määritellä käsittämään laajasti vesien ja vesistöjen hoito- ja kunnostustoimenpiteet. On myös hyvä, että samoja periaatteita sovelletaan EU-varoista tuettaviin hankkeisiin, ja että kohteisiin voitaisiin käyttää osaksi eri rahoitusmuotoja. SVYL huomauttaa kuitenkin, etteivät asetusteksti eikä perustelumuihistio ole kuitenkaan riittävän täsmällisiä, jotta osarahoitus käytännössäkin olisi mahdollista.

Määritelmät 2§ mahdollistavat SVYL:n käsityksen mukaan sekä pieniin vesiin että vesistöihin kohdistuvien hankkeiden avustamisen. Sen sijaan otsikossa ja soveltamisalassa mainittu vesiympäristö tulisi määritellä. SVYL korostaa, että sekä vesien että vesistöjen kunnostus- ja hoitotoimenpiteet on ulotettava myös kohteen valuma-alueelle. Asetuksen tulee myös mahdollistaa tämä. Käytännössä vesistön parantamiseen tähtäävä hanke koostuu useista toimenpiteistä, joista osa toteutetaan vesistössä ja osa vesistöön vaikuttavalla valuma-alueella. SVYL muistuttaa, että mikäli asetus ei sisällä tätä kokonaisuutta koko asetuksen tarve ja etenkin positiiviset vaikutukset ovat vähäiset.

Avustuksen myöntämisen edellytykset 3§ on asetustekstissä määritelty tiiviisti ja ymmärrettävästi. Sen sijaan perustelumuihistiossa todetaan, että pykälän 1 momentin 2 kohta edellyttää käytännössä järjestäytyneitä oikeushenkilöitä kuten vesioikeudellista yhteisöä tai rekisteröityä yhdistystä. Koska vesioikeudellinen yhteisö on suhteellisen uusi toimija ja tulee perustaa hanketta varten, tässä olisi mainittava myös nykyisin yleisesti toimivat yhteisöt eli vesialueen osakaskunta, kalastusalue, kunta ja yhteismetsä. Nämä lienevät asetuksen tarkoittamia toteuttajatahoja. On huomattava, että yhteisäluelain mukaan myös järjestäytymätön osakaskunta on oikeustoimikelpoinen. Lisäksi on yksityisessä omistuksessa tai hallinnassa olevia vesialueita, joille on tarpeen toteuttaa toimenpiteitä joko haltijan toimesta tai yhteistyössä eri tahojen kanssa. SVYL muistuttaa myös, että avustusta on pystyttävä hakemaan, myöntämään ja maksamaan toimijoille keskinäisten sopimusten perusteella. Siten perustelumuihistion hakijan, saajan ja toteuttajan rinnastaminen samaksi oikeushenkilöksi ei ole käytännön toteutuksen edistämiseksi perusteltua. On myös huolehdittava ettei velvoitteista muodostu esteitä hankkeiden toteuttamiselle. SVYL viittaa tältä osin myös kohtaan 5§, jonka sisällön tulee mahdollistaa

avustuksen kohdentamisen tärkeään vaikutusten seurantaan. SVYL:n näkemyksen mukaan kohdassa 3§ on huolehdittava, ettei hyvien toimenpiteiden toteuttamisen esteeksi tule edellytysten liian tiukka tulkinta.

Avustettavat hankkeet 4§ on esitetty riittävän laajasti mahdollistaen erilaisiin kohteisiin suunnatut toimenpiteet. Pykälän 2 momentissa painotetaan useita tarkoituksia edistäviä hankkeita, mikä on SVYL:n mukaan perusteltua. Tässä yhteydessä tulee myös korostaa hankkeessa suoritettavaa riittävää kokonaistarkastelua hankkeiden alkuvaiheista saakka. Toimenpiteiden ja tavoitteiden taustalla on oltava kohteeseen sopiva ja riittävä vesistön tilatarkastelu sekä tilaan vaikuttavien tekijöiden arviointi. Tämän jälkeen edetään vaiheittain toteutukseen ja vaikutusten seurantaan sekä ylläpitävään hoitoon. Vaihteellisuus lisää kustannustehokkuutta sekä mahdollistaa paikallisten tahojen osallistumisen ja sitoutumisen hankkeisiin. SVYL muistuttaa tässä kohtaa asetuksen lähtökohdasta eli kokoavasta ohjaustyökälystä. Perustelumuietiossa tulisi painottaa kohteen kokonaisarvion suorittamista ELY:n ilmoituksen lisäksi. Ainoastaan kokonaisarvio ja kokonaisuuden sisällyttäminen hankkeeseen mahdollistaa useiden tarkoitusten toteuttamisen samanaikaisesti asetuksen tavoitteen mukaisesti. Tässä kohdin SVYL muistuttaa, että asetukseen sisältöön tulee lisätä keskeiset kansalliset vesien suojelua, kunnostusta ja hoitoa ohjaavat strategialinjausten esitykset. Lisäksi kalakannan hoitotoimenpiteet ja biomanipulaatio tulee sisällyttää avustettaviin hankkeisiin, mikäli sillä edistetään 1 momentin 1-7 tarkoituksia. SVYL esittää myös, että avustettavien hankkeiden osalta perusteluihin lisätään hankkeiden arvioinnin yhtenäistäminen.

On erittäin positiivista, että **hyväksyttävät kustannukset 5§** mainitaan ensimmäisenä yleispiirteinen suunnittelu, mikäli tarkoituksena on hankkeiden alkuun saattaminen. Käsitteen sijaan tulisi kuitenkin käyttää esim. muotoa hankkeiden valmistelu. Samoin SVYL muistuttaa, että luonnoksen sanamuoto *hankkeiden valitsemiseksi* ei ole tarkoituksenmukainen. SVYL korostaa, kuten edellisessäkin kohdassa, että hankkeiden toteutus tulee perustua tilaselvitykseen ja sen mukaan edettäviin vaiheittaisiin toimenpiteisiin. Vesien kunnostus- ja hoitotoiminnassa on päästävä pois käytännöstä, jossa ensin päätetään hanke tai toimenpide sekä jopa kustannukset, jonka jälkeen laaditaan niille perusteet. Lähtökohtana on oltava kohde, jonka perusteella edetään hankkeen toteutuksessa. Hyväksyttävät kustannukset sisältävät kuitenkin laajasti hankkeiden toteutukseen vaadittavia kustannuksia. Toisessa kohdassa 2) on myös huomioitu hankkeen järjestäytymiseen sisältyvät kulut. Sen sijaan asetusluonnoksessa eikä perustelumuietiossa ole esitetty hankkeisiin liittyvien lupamaksujen sisällyttämistä hyväksyttäviin kuluihin, jotka tulee lisätä asetusluonnokseen. Yleishyödyllisten hankkeiden osalta olisi lupamaksujen tasoa saatava myös alennettua. SVYL korostaa, että hankkeen vaikutusten seurannan tulee olla mahdollista avustuksen turvin ja siihen on varattava riittävästi resursseja. Hyvin toteutettu seuranta tuottaa tietoa hankkeiden vaikuttavuudesta kehittäen kunnostustoimintaa ja sen tehokkuutta. Hankkeen toteutusajan tulee myös mahdollistaa seuranta.

Avustuksen osuus hankkeen kustannuksista 6§ on perusteltu asiamukaisesti 1 ja 2 momenteissa. Yleisenä linjauksena 50%:n avustusosuus vastaa nykykäytäntöjä, josta on mahdollisuus poiketa erityisistä syistä. Luonnoksessa esitetyt erityiset syyt ovat perusteltuja, muuta niihin tulisi lisätä myös monitavoitteinen tai kuten kohdassa 4§ mainitaan useita tarkoituksia palveleva hanke. Tärkeää on myös vastikkeetta tehtävän työn sisällyttäminen hankkeisiin. 4 momentti on myös perusteltua, mikä tuodaan esille muistiossakin.

Avustuksen hakeminen 7§ tulee mahdollistaa avustuksen hakeminen myös yleispiirteiseen suunnitteluun eli hankkeiden valmisteluun. Tämä tulee täsmentää perustelumuihistiossa, jotta avustushakemuksen sisältö vastaisi tätäkin tarvetta.

Avustuspäätös 8§ ja avustuksen maksaminen 9§ olisi täsmennettävä lisäämällä osarahoitusmahdollisuus hankkeille, jotka vaativat lupia ja oikeuksia. Koska näiden valmistelu saattaa vaatia huomattavastikin resursseja, asetuksen tulee mahdollistaa näiden valmistelevien tai hankekokonaisuuden muiden toimenpiteiden avustamisen ennen lupien myöntämistä. 9§ 1 momentin 2) kohdalla SVYL muistuttaa, kuten edellä 3§:ssä, että avustusta on pystyttävä hakemaan, myöntämään ja maksamaan toimijoille myös keskinäisten sopimusten perusteella.

Yleisinä huomiona useaan asetuseronnokseen kohtaan liittyen SVYL muistuttaa, että avustuksilla on mahdollistettava paikallisten aktiivisten tahojen osallistuminen hankkeiden toteutukseen. Lisäksi tarvitaan resursseja asiantuntijaorganisaatioille erityisesti verkostomaisen toiminnan toteuttamiseen. Asiantuntijaorganisaatioita tarvitaan sekä kuntien että alueellisen valtionhallinnon tueksi. ELY-keskuksilla olisi säilytettävä riittävä asiantuntemus sekä resursseja verkostoitumiseen perustuvan toiminnan koordinointiin. Jatkossa kaikkien tahojen kunnostushankkeet tulee käsitellä ja koota yhtenäisesti, jotta niiden vaikuttavuus lisääntyisi. Valtion toiminnan siirtyessä lähes täysin avustusten käyttämiseen on kuitenkin laajoissa, kuten säännöstelyä sisältävissä, hankkeissa mahdollistettava myös valtionhallinnon toteuttamat toimenpiteet. Perustelumuihistiossa mainitaan, ettei asetusta lisää valtion menoja. Tässä yhteydessä tulee tuoda esille, että vain riittävällä valtion rahoituksella mahdollistetaan toimijakentän laajeneminen ja riittävät toimenpiteet vesien tilan ylläpitämiseksi ja parantamiseksi. Valtion rahoituksen supistumista ei ole mahdollista korvata muulla rahoituksella, vaan avustuksilla on erittäin tärkeä merkitys muun rahoituksen hankkimisessa. Ohjausvaikutuksena valtion avustusperiaatteiden yhtenäistämällä on selkeytettävä ja edistettävä alueellista ja paikallista verkostomaista toimintaa.

Johtopäätöksenä asetuksesta SVYL toteaa, että kalakantojen ja vesienhoidon käsitteleminen kokonaisuutena lisää vesistöjemme arvoa. Yhdistettynä tähän lisäksi monimuotoisuuden ylläpitäminen ja parantaminen vesiluonnolla on yhä enemmän yhteiskunnallista merkitystä. Asetuksella on mahdollista edistää tätä kokonaisuutta, kun vain huolehditaan tässäkin lausunnossa esitettyjen asiakohtien lopullisesta muodosta ja sisällöstä. SVYL esittääkin, että asetuseronnosta täsmennetään lausuntojen perusteella, jotta se vastaisi lähtökohtana esitettyjä tärkeitä tavoitteita.

Suomen Vesiensuojeluyhdistysten Liitto ry:n puolesta

Pekka Kansanen
Suomen Vesiensuojeluyhdistysten Liitto ry
Toiminnanjohtaja, dos., FT, MMK
p. 050 344 4496
E-mail: pekka.kansanen@vesiensuojelu.fi

Jukka Koski-Vähälä
Savo-Karjalan Vesiensuojeluyhdistys ry
Toiminnanjohtaja, MMT
p. 0500 848171
E-mail: jukka.koski-vahala@vesiensuojelu.fi